

ISSN 0350-185x
UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

LXVII

У СПОМЕН НА АКАДЕМИКА МИЛКУ ИВИЋ

Уређивачки одбор:

*др Јасна Влајић-Појовић, др Даринка Горџан-Премк, др Рајна Драјићевић,
др Најда Иванова, др Александар Лома, др Алина В. Маслова, др Софија
Милорадовић, др Мирослав Николић, др Асим Пецо, др Предраг Пијер,
др Слободан Ремейић, др Андреј Н. Собољев, др Живојин Сјанојчић,
др Срејко Танасић, др Зузана Тојолињска, др Викјор Фригман*

Главни уредник

Предраг Пипер

БЕОГРАД
2011

ДР ДРАГО ЋУПИЋ
(19. март 1932 – 18. јуни 2010)

Некако тихо, али за блиске колеге и пријатеље не и неочекивано, напустио нас је 18. јуна 2010. др Драго Ћупић, научни саветник и дугогодишњи директор Института за српски језик САНУ.

Драго Ћупић је рођен у Загарачу код Даниловграда 19. марта 1932. године. По завршетку ниже гимназије у Даниловграду (1947) и учитељске школе у Никшићу (1951) распоређен је на посао, али је касније уписао студије и завршио српскохрватски језик и књижевност на Филозофском факултету у Београду (1961), гдје је и докторирао 1975. с темом *Говор Бјелойавлића*. У Црној Гори је радио на пословима образовања од учитеља основне школе до професора више педагошке школе. Од 1960. до 1979. године радио је у Републичком заводу за унапређивање школства. Од 1. јуна 1979. Драго Ћупић преузима дужност директора Института за српски језик САНУ и на тој функцији је био све до одласка у пензију 1. августа 1996. године. Ту је прошао и научни пут до највишег научног звања – научни саветник.

Научно дјело Драга Ћупића је велико и разноврсно: његова изабрана библиографија – из које су, дакле, изостављени многи радови који се мање тичу науке о језику, до 2008. године премашује бројку 450¹. Посебно запажене резултате дао је Д. Ћупић у следећим областима науке о српском језику – дијалектологији, ономастици, историји српског језика, као и у проучавању савременог српског стандардног језика и питања језичке културе.

Дијалектологија је грана науке о српском језику у којој је Драго Ћупић одбранио докторат. У овој области он се усавршавао кроз

¹ Ту библиографију, објављену у *Зборнику Института за српски језик САНУ I* (Београд, 2008), који је посвећен управо Драгу Ћупићу, припремила је сарадница Института Драгана Настановић у сарадњи са Драгом Ћупићем.

дугогодишњу сарадњу са најбољим српским дијалектолозима свога времена, а био је и на специјализацији у Институту за руски језик АН СССР и на МГУ М. В. Ломоносов у Москви код Р. И. Авањесова. Уврстио се међу наше најзаслужније посленике у српској дијалектологији управо захваљујући монографији *Говор Бјелойавлића* (Српски дијалектолошки зборник XXIII, Београд 1977, IX + 226). Компетентни су ово дјело оцијенили веома позитивно. Родном Загарачу најљепше се одужио великим *Речником њовора Зајарача*, (Српски дијалектолошки зборник XLIV, Београд 1997, XX + 615), који је урадио заједно са својим рано преминулим сином Жељком Ћупићем. Научна критика га је оцијенила као једно од најбољих дјела у области наше дијалекатске лексикографије: „...Ћупићи су се одлучили за прикупљање и обраду специфичних лексема и специфичних значења речи, оних који карактеришу или, тачније, које су карактерисале загарачку материјалну и духовну културу, одн. целокупан живот у доскора руралном и патријархалном Загарачу и сродном окружењу. У том погледу они су постигли завидан успех, тако да се мало који наш, раније објављен, дијалекатски речник тога, диференцијалног типа може мерити с *Речником њовора Зајарача*“ (Мирослав Николић, у *Јужнословенском филолоју* LIV, стр. 243). Грађу за тај рјечник Драго Ћупић је прикупљао на терену преко тридесет година. На основу тако богате лексичке грађе може се сагледавати и цјелокупна структура овога говорног типа. То дјело се користи свуда у славистичком свијету. Овим својим дјелима Д. Ћупић је дао значајан допринос проучавању српских народних говора у Црној Гори.

Овдје треба бар поменути и значајан допринос Д. Ћупића у раду на дијалектолошким атласима: *Ојшћесловенском линџивистичком ајтласу* и *Српском дијалектолошском ајтласу*. Уз запажене радове из историјске ономастике Драго Ћупић је дао значајан допринос овој научној дисциплини и радовима из савремене ономастике Црне Горе: о ономастици Загарача, средњег тока ријеке Зете, али су ту и радови из ономастике Србије (ономастика Тамнаве с Посавином, ономастика Богutowца код Краљева). Кад је ријеч о Ћупићевим крупнијим дјелима, треба поменути и књигу *Линџивистички ојледи о Вуку и Њејошу* (Научна књига, Београд 1988, 220 стр.), у којој се он враћа нашој језичкој и културној прошлости. Такође, Ћупић је написао и књигу о једном од својих учитеља – Михаилу Стевановићу: *Живоић у знаку науке. Михаило Сћевановић* (Подгорица–Београд 2000, 171 стр.). У нашој средини оваква дјела нису честа.

Драго Ћупић је дао посебно лијеп допринос изучавању проблематике савременог српског језика, језичке норме и језичке културе. Поред научних радова који се баве питањима савременог српског језика годинама је писао и популарне чланке, највише у листу *Политика*, намијењене подизању нивоа језичке културе. Држао је десетине и десетине предавања на разним трибинама у Београду (посебно на трибини Библиотеке *Петар Кочић* и у Библиотеци града Београда, те у Коларчевој задужбини), као и на разним трибинама изван Београда, на радију и телевизији, посебно на првом и другом програму Радио Београда. Из те области он је са Егоном Фекете и Богданом Терзићем објавио три књиге: *Слово о језику* (Београд 1996); *Слово о језику; књија група* (Београд 2001) и *Српски језички савјешник* (Београд 2005). Треба посебно поменути и Ћупићеве радове посвећене проблемима функционисања српског језика прије и после растакања СФРЈ – радове из социolingвистике и језичке политике. У тим радовима он се залагао за то да се језичка политика не ставља у функцију дневних интереса одговарајућих друштвених група на српском језичком подручју, доказивао да је језик првенствено средство комуникације и оруђе културе, а не средство за остваривање политичких интереса. Јавно је негирао, и желио је да се то зна, постојање посебног црногорског језика. Као човјек и лингвиста, он је и ту служио науци и истини указујући на погубност таквога „језичког планирања“.

Драго Ћупић је учествовао са рефератима на великом броју научних скупова у многим научним центрима бивше Југославије и изван ње – да поменемо овдје само оне у иностранству: 13. међународни ономастички конгрес (Краков, Пољска), 9. међународни конгрес слависта (Кијев, Украјина, 1983), 10. међународни конгрес слависта Софија, Бугарска, 1988), 11. међународни конгрес слависта (Братислава, Словачка, 1993), 1. чехословачка ономастичка конференција (Тројановице, 1982), Конгрес словенских култура (Москва, 1992). Сам је био организатор више научних скупова, нпр.: Прва југословенска ономастичка конференција (Тиват, 1975), Први југословенски научни скуп о лексикографији и лексикологији (Београд, 1980), као и један од главних организатора скупа посвећеног стогодишњици лексикографије у САНУ (Београд, 1993). Предавао је по позиву на универзитетима у Москви, Варшави, Кракову, Будимпешти, његови радови објављивани су у научним публикацијама у иностранству – у Русији, Пољској, Бугарској, Чехословачкој, Немачкој, Италији. Био је члан редакција наших реномираних часо-

писа: *Српски дијалектолошки зборник*, *Јужнословенски филолог*, *Наш језик*, у којим је објавио велики број значајних радова. Такође, својевремено је био главни и одговорни уредник часописа *Зборник за језик и књижевност* Друштва за српскохрватски језик и књижевност из Подгорице. Приредио је или уредио више књига из лингвистике, а рецензирао на десетине радова.

Драго Ћупић је, такође, био члан, врло активан, многих научних и стручних тијела, у земљи и иностранству, као што су: Комисија за ономастику при Међународном комитету слависта са сједиштем у Кракову, Комисија за општесловенски лингвистички атлас при МКС (сједиште у Москви), Међуакадемијски одбор за дијалектолошке атласе (при САНУ, као представник Црне Горе), Одбор САНУ за ономастику, Одбор САНУ за Речник српскохрватског књижевног и народног језика, Одбор за стандардизацију српског језика (представник ЦАНУ), члан Друштва за српски језик и књижевност, почасни члан Славистичког друштва Србије, члан Матице српске, члан Његошевог института ЦАНУ, до последњих дана живота врло ангажован у Коларчевој и Вуковој задужбини, члан Удружења књижевника Србије итд. Био је генерални секретар Савеза славистичких друштава Југославије (1965–1969) и секретар Југословенског комитета за словенске културе (1981–1992).

Др Драго Ћупић је задужио нашу културу и великим бројем превода капиталних дјела са руског језика, те редиговањем преведених дела. У овом послу он је дао толико као да му је то било основно занимање током радног вијека.

Изузетна оданост послу, организаторске способности у области науке, толерантност и конструктивност најбоље се потврђују чињеницом да је у више наврата биран за директора Института за српски језик САНУ – Ћупић је најдуже остао на функцији директора Института за српски језик САНУ од његовог оснивања. Он се показао као изванредан организатор научног рада, координатор послова колективног типа, какви су у институтима. Добрим дијелом је Ћупићева заслуга и што је у Институту издавачка дјелатност успјешно пратила научноистраживачки рад.

Др Драго Ћупић нам је свима познат као човјек необичне људске доброте, спреман да се увијек без остатка ангажује кад је некоме требала помоћ било које врсте. За помоћ другима он је увијек имао времена, а својим најтежим проблемима који су га у животу стизали није оптерећивао колеге и пријатеље. Изузетно срдчан од првог сусрета, лако препознатљив по добронамјерности, Драго Ћу-

пић је спадао у данас врло ријетке људе с којима се човјек лако спријатељи, а с којима се пријатељство не може раскинути. Те, код мало кога тако изражене, карактерне особине сретно су се удружиле с марљивошћу и организаторским способностима Драга Ћупића, директора Института за српски језик САНУ. Он је дао велико, значајно и трајно дјело српској филолошкој науци и српској култури, а међу колегама и пријатељима остаће у сјећању и по најљепшим људским особинама.

*Срећо Танасић**

Институт за српски језик САНУ
Београд

* sreto.tanasic@isj.sanu.ac.rs